

УДК 353.352.17

Д. К. ЖЕРЛІЦИН

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ НАДАННЯ ЯКІСНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ

Досліджено функціональний механізм надання якісних послуг членам територіальних громад органами місцевого самоврядування. Розроблено модель функціонального механізму надання послуг органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: функціональний механізм, муніципальні послуги, орган місцевого самоврядування, якість послуг.

The functional mechanism of grant of quality services to the population is investigational the organs of local self-government. The model of functional mechanism of grant of services the organs of local self-government is worked out.

Key words: functional mechanism, municipal services, organ of local self-government, quality of service.

Система місцевого самоврядування, що існує в Україні, не відповідає потребам суспільства, а її функціонування на сьогодні не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту прав і свобод, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг. Від вирішення цього питання, зрештою, залежить рівень добробуту кожного мешканця громади, практичне підтвердження курсу на соціальну спрямованість ринкових реформ, що проводяться в державі. Для України орієнтиром у цьому напрямі залишається досягнення європейського рівня та якості життя людини [8, с. 312].

У цьому зв'язку дослідження функціонального механізму надання якісних послуг членам територіальних громад органами місцевого самоврядування та розроблення моделі функціонального механізму надання послуг органами місцевого самоврядування є актуальними на даному етапі розвитку українського суспільства.

Оскільки функціональний механізм надання послуг органами місцевого самоврядування є складовою механізму державного управління, доцільно здійснити аналіз наукових джерел, присвячених дослідженню саме механізму державного управління, тим паче, що поняття місцевого самоврядування як функціонального механізму надання якісних послуг населенню у вітчизняній науковій літературі не зустрічається і дослідження з цієї тематики відсутні. Водночас, механізм державного управління досліджено на досить високому рівні. Так, поняття "механізм державного управління" визначено у працях Г. Астапової, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, В. Князева, І. Булеєва, А. Гладишева, В. Іванова, В. Патрушева, П. Єгорова, В. Лисенко, О. Єрмоменко-Григоренко. Н. Нижник трактує механізм державного управління як складову системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта [5]. В. Малиновський визначає механізм

державного управління як сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління [4]. За Г. Одінцовою, механізм управління – це засіб вирішення суперечностей явища чи процесу, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення мети [1].

Метою статті є дослідження функціонального механізму надання якісних послуг членам територіальних громад органами місцевого самоврядування, розроблення моделі функціонального механізму надання послуг органами місцевого самоврядування.

Стратегічними цілями дієздатності територіальних громад і місцевого самоврядування в розвинутих країнах світу традиційно вважаються: стійкість і підтримка високого рівня якості публічних послуг, що надаються населенню; гарантування безпеки життєдіяльності всіх членів громади, особливо дітей (у тому числі за рахунок облаштування дитячих майданчиків, пішохідних переходів, організації невідкладного медичного обслуговування, боротьби зі злочинністю та запобігання їй на місцевому рівні, забезпечення освітлення територій тощо). До функцій дієздатних територіальних громад належить і надання гарантованого переліку соціальних послуг: громадське піклування про людей з особливими потребами (створення будинків для інвалідів, старих людей, які не мають родичів); розбудова соціального житла, піклування про безпритульних; забезпечення умов для розвитку спорту на території громади та гідних умов для відпочинку всіх її мешканців тощо [8, с. 312].

Більшість функцій органів самоврядування мають недержавну природу, оскільки основним критерієм визначення функцій є муніципальна природа питань місцевого значення. Функції органів місцевого самоврядування мають децентралізований характер, відбувається перенесення частини державної виконавчої влади на рівень територіальної громади. Відповідно до різних сфер необхідно розрізняти такі об'єктні функції органів самоврядування: політичні, економічні, соціальні, культурні, екологічні.

За суб'єктами, тобто органами, що здійснюють муніципальну діяльність, їх можна поділити на функції сільських, селищних рад, міських рад, районних та обласних рад. Така диференціація функцій залежно від рівня органів самоврядування є закономірною, оскільки кожен з цих органів має свою особливу природу, своєрідний механізм реалізації функцій.

Останнім критерієм класифікації є сукупність способів, засобів, методів муніципальної діяльності. Технологічно функції поділяються так: бюджетно-фінансові, матеріально-технічні, інформаційні, планування та програмування розвитку відповідних територій, нормотворчі, функції соціального контролю.

Зазначені функції є загальними для всіх сфер місцевого життя та спрямовані на вирішення питань місцевого значення. Відповідно до вирішення питань місцевого значення та в інтересах місцевого населення визначаються такі основні функції місцевого самоврядування:

– забезпечення участі населення у вирішенні питань місцевого значення;

- управління комунальною власністю, фінансовими засобами місцевого самоврядування;
- забезпечення комплексного розвитку територій;
- забезпечення потреб населення в соціально-культурних, комунально-побутових та інших життєво необхідних послугах;
- охорона громадського порядку;
- захист інтересів і прав місцевого самоврядування, гарантованих Конституцією України [2; 6].

Результатом реалізації функцій місцевого самоврядування є муніципальні послуги, які надаються органами місцевого самоврядування членам територіальних громад.

Муніципальні послуги – різновид публічних послуг адміністративного управлінського, соціального, комунального типів, що надаються під відповідальність і в межах компетенції органу місцевого самоврядування як власне ним, так і іншими організаціями, діяльність яких із надання послуг згаданих типів знаходиться у сфері координації та контролю органу місцевого самоврядування.

Основні ознаки муніципальних послуг стосуються:

- повноважень щодо їхнього надання (закріплені законом і нормативно-правовими актами за органом місцевого самоврядування);
- суб'єктів надання муніципальних послуг (ними можуть бути муніципальні органи влади, комунальні підприємства, організації, установи, некомерційні та приватні організації); клієнтів муніципальних послуг (як фізичні і юридичні особи, так і колективи мешканців та громада в цілому, а також органи державної влади, що взаємодіють з муніципалітетом);
- організації надання (не завжди передє письмова заява, звернення фізичної або юридичної особи до муніципального органу);
- стилю інформування громадян (клієнти мають право на вільне отримання інформації, на контроль щодо умов надання послуг);
- цільового характеру цих послуг (управлінсько-керівний, управлінсько-регуляторний, дозвільний, легалізаційний, реєстраційний, соціально-захисний, соціально-допоміжний, охоронно-забезпечувальний, рятувально-захисний, житлово-комунальний, експертний, консультативний, погоджувальний тощо) [7, с. 27–28].

Виходячи з визначення “муніципальна послуга” та основних ознак муніципальних послуг запропонуємо визначення функціонального механізму надання послуг населенню органами місцевого самоврядування.

Функціональний механізм надання послуг населенню органами місцевого самоврядування – гарантована Конституцією та Законами України складна система реалізації, у визначених законом межах, повноважень органів місцевого самоврядування шляхом надання послуг як самим органом місцевого самоврядування, так і іншими суб'єктами – надавачами послуг членам територіальних громад на принципах законності, оперативності, загальнодоступності інформації, мінімізації необхідних для отримання послуг документів та процедурних дій, гарантії відповідальності суб'єктів, що надають послуги, направлених на задоволення потреб населення території.

Аналіз запропонованого визначення функціонального механізму надання послуг населенню органами місцевого самоврядування дає можливість розробити

модель функціонального механізму надання послуг населенню органами місцевого самоврядування (рисунок).

Запропонована модель функціонального механізму надання послуг населенню органами місцевого самоврядування розкриває процес надання послуг у загальному вигляді. До складу функціонального механізму надання послуг, окрім вказаних складових (об'єкти, суб'єкти, цілі, завдання, функції, методи та інструменти реалізації функцій, результати функціонування органів місцевого самоврядування), необхідно віднести, конкретизувавши, потреби та інтереси громади і зворотний зв'язок, який дасть можливість органу місцевого самоврядування вдосконалювати як свою діяльність із надання послуг населенню, так і вплив на суб'єктів – надавачів послуг, удосконалюючи в такий спосіб механізм надання послуг членам громади, і, насамкінець, якість муніципальних послуг.

Місцева рада через профільну постійну комісію ради, рішенням сесій ради і виконкому, шляхом реєстраційних, дозвільних процедур та регуляторних актів, через рішення у сферах земельних і орендних відносин, формування місцевих податків і зборів визначає політику розвитку економіки та підприємництва на території своєї громади. При цьому місцева рада одночасно виступає в трьох ролях – постачальника, регулятора і каталізатора послуг. Оптиміальне співвідношення цих ролей сприяє формуванню таких конкурентних переваг території, які можуть сприяти залученню інвестицій [3, с. 53]. Це, у свою чергу, стане запорукою покращення економічного стану територіальної громади, підвищення її спроможності з надання послуг населенню та підвищення їхнього рівня.

Надалі планується дослідження функціонального механізму надання послуг органами місцевого самоврядування за допомогою системного методу з метою розроблення шляхів удосконалення механізму надання послуг та покращення їхньої якості.

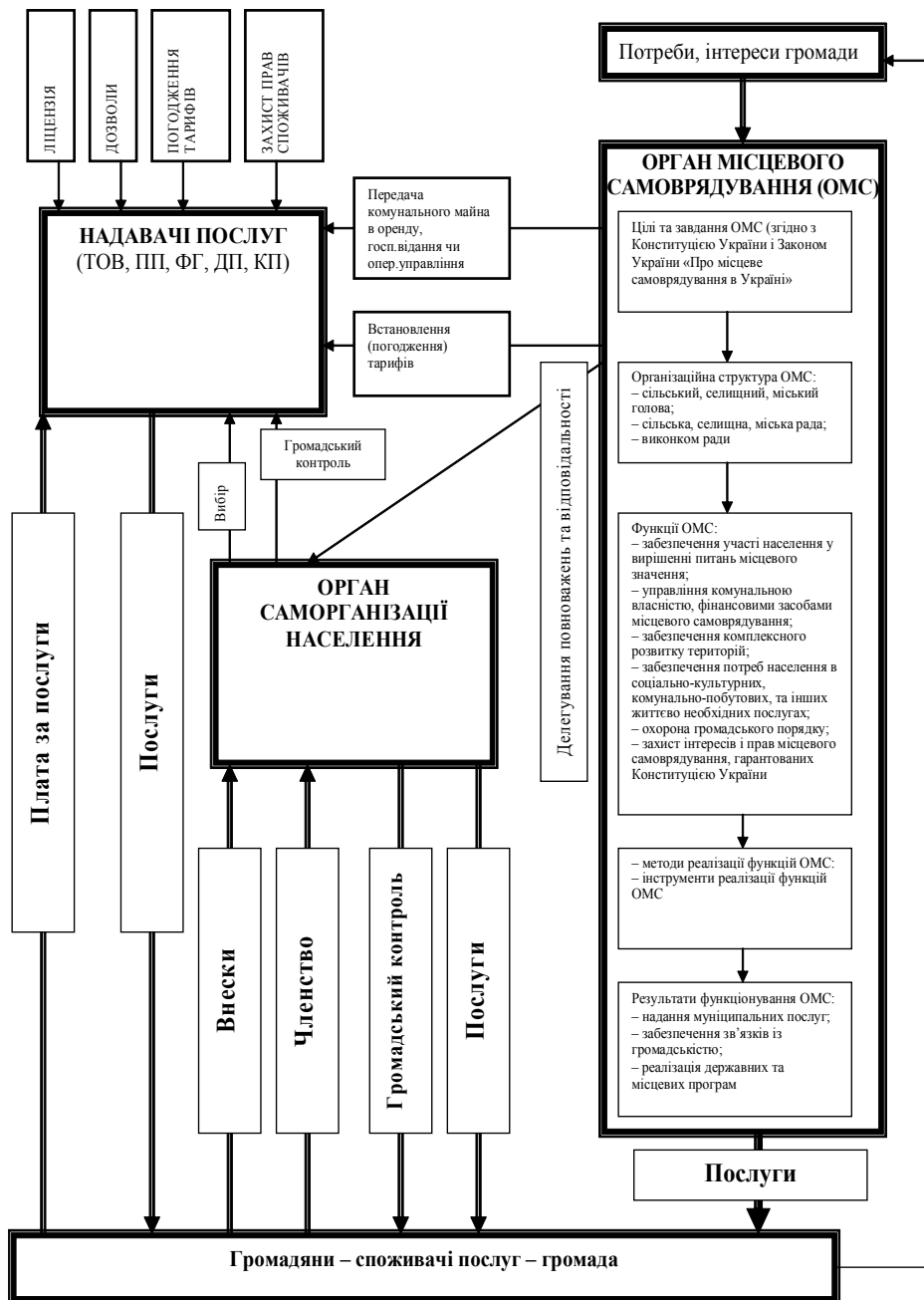

Рисунок. Функціональний механізм надання послуг населенню органами місцевого самоврядування

Література:

1. Державне управління і менеджмент : навч. посіб. у табл. і схемах / Г. С. Одінцева, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін. ; за заг. ред. д.е.н., проф. Г. С. Одінцової. – Х. : ХарПІДУ УАДУ, 2002. – 492 с.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30.
3. *Лукша О. В.* Місцеве самоврядування в Україні : посібник – поради для депутатів місцевих рад / О. В. Лукша, І. О. Федів. – 2010. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua/sites/default/files/files/PosibnykLuksha.pdf> 2.
4. *Малиновський В. Я.* Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – Вид. 2-ге, допов. та перероб. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.
5. *Нижник Н. Р.* Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. / Н. Р. Нижник, О. А. Машков ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К. : УАДУ, 1998. – 160 с.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 25. – С. 20–31.
7. Розробка підходів і механізмів забезпечення якості муніципальної управлінської діяльності : наук. розробка / Ю. П. Шаров, І. А. Чикаренко, Т. В. Маматова та ін. – К. : НАДУ, 2008. – 60 с.
8. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : монографія / за заг. ред. А. В. Єрмолаєва. – К. : НІСД, 2010. – 528 с.

Надійшла до редколегії 24.03.2011 р.